

A P E L

Direcțiunea revistei «Gânduri dela Mare» se îndreaptă către toți învățătorii satelor dobrogene cu rugămintea de a culege tot felul de cântece populare, proverbe, zicători, basme, ghicitori, etc. și a le trimite spre publicare d-lui T. Cergău, la redacția revistei.

Manuscrisele să fie scrise clar și numai pe o singură față. Vor semnala persoana și vârsta dela care a fost cules cântecul.

Intelectuali!

117.747 publicații străine — 2.253 publicații românești. cuprind adesea studii și informațiuni privind domeniul Dvs, de activitate.—Dar cine poate urmări, tăia și clasa 120.000 de publicații, punându vă zilnic pe masa de lucru cea mai prețioasă și completă sursă de informații asupra problemelor care formează preocuparea Dvs? 102 agenții din lumea întreagă prin intermediul agenției! „SERVICIUL GAZETELOR“.

Directori: Th. Iorga și Em. Samoilă

București, str. Sf. Constantin No. 24, Telefon 3-16-5

Prospecte, oferte și probe gratis la cerere.

Redacția și Administrația str. I. Lahovari 105, C-ța
Abonamentul 100 lei. Pentru autorități 200 lei

Domniei-Sale

D-lui _____ str. _____

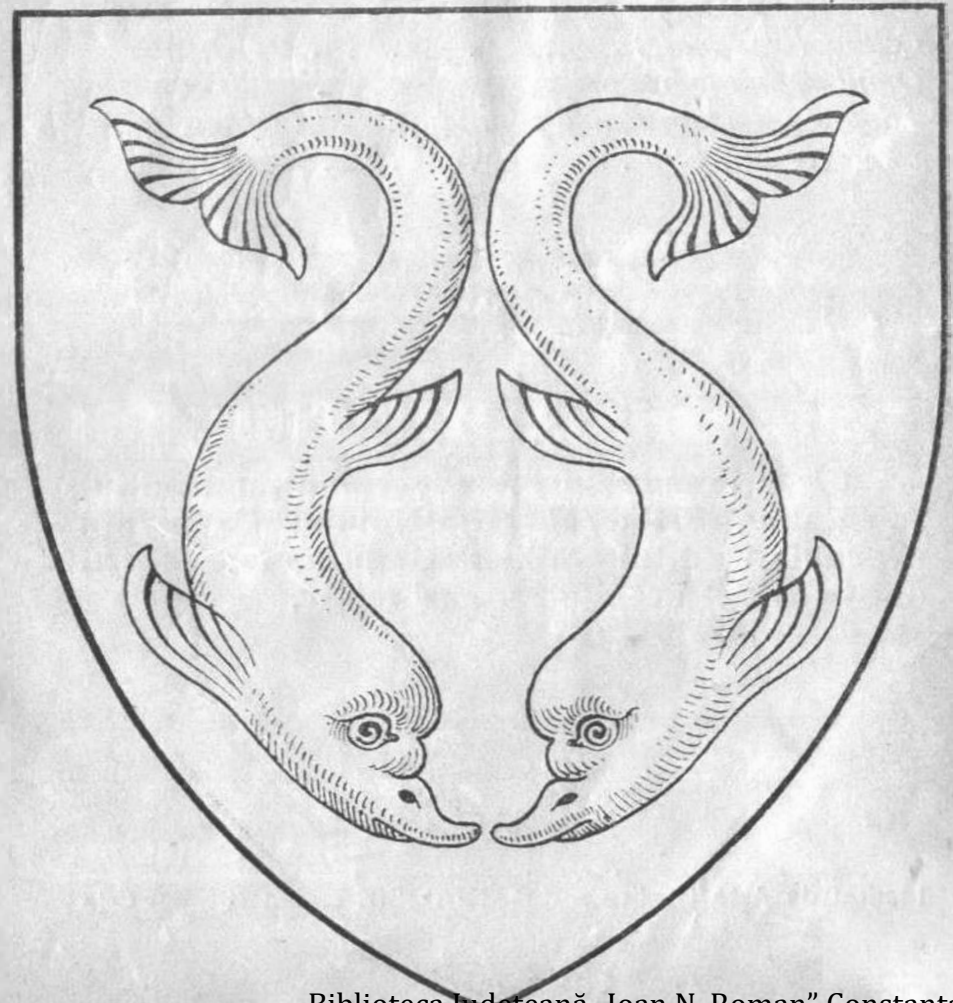
Com. _____

Jud. Constanța

GANDURI DELA MARE.

Revistă Culturală condusă de TITUS CERGĂU

**Nomăr închinat realipirei Sădului Dobrogei.
Cadrilaterul. 1913-1938.**

GANDURI DELA MARE

CUPRINSUL

<i>Pontul Euxin</i>	•	•	Rădu Vulpe
<i>Cetăți din sudul Dobrogei</i>	•	•	Ioan Micu
<i>El (versuri)</i>	•	•	Gr. Sălceanu
<i>Proză</i>	•	•	” ”
<i>Gânduri cu prilejul unei aniversări</i>	•	•	R. Secăreanu
<i>Crinul (traducere)</i>	•	•	M. Pricopie
<i>Omul fără moarte</i>	•	•	D. Stoicescu
<i>Toponimia Dobrogei de Sud</i>	•	•	Ion Neicu
<i>Legende din Sud</i>	•	•	T. Cergău

Direcțiunea revistei aduce mulțumiri d-lui **A. Vulpe**, Primarul Municipiului Constanța precum și d-lui **Mihail Ungureanu**, pentru sprijinul dat acestui număr festiv.

După un pătrar de veac
(1913—1938) de stăpânire românească

Congresul dela București din 1913, unde s'a hotărît realiprea Dobrogei de Sud la patria mamă.

Spre mai bine.

Desființarea politicianismului prin actul istoric-social de mare înțelepciune al M. S. Regelui Carol II și chemarea la muncă a elementelor creatoare, ne-a dat și nouă, Românilor dela Mare, cea mai fericită binefacere de autoritate constructivă, prin faptul că înaintul destin ne-a numit ca Rezident Regal pe Ex. Sa D-l N. Ottescu, un bărbat de o înaltă concepție administrativă, ca fost subsecretar de stat la Interne și la Domenii, precum și ca secretar general la Ministerul de Finanțe.

Se vede însă că Pronia cerească s'a gândit și la destinele spirituale ale ținutului Mării, căci Ex. Sa D-l Rezident Regal N. Ottescu este totodată un cărturar superior, de o înaltă înțelegere a tuturor chestiunilor culturale, fapt care ne bucură mult de tot, pe noi aceștia, care suntem legați de mare prin naștere, prin educație, prin cultură și existență. Astăzi, suntem mai siguri ca oricând, că nu se va așterne colbul indiferenței administrative peste nostalgica noastră stepă dobrogeană și peste șesul ialomițean, în care fiecare movilă, sat, ori săpătură își ascunde tainic o legendă orientală, un adevăr antic, o poveste sau o istorie de demult.

In revista noastră, No. 6 | 937 An. I, la pag. 20, într'un articol intitulat „Nevoi dobrogene”, arătam câteva imperative culturale ale Constanței, care este plină de diferite lipsuri în diferite ramuri de activitate.

Pe atunci strigam într'un pustiu, doar pentru sufletele care oftau din cauza timpurilor de tristă amintire politică. Astăzi sunt siguri că orice alarmă culturală va fi îngăduită în măsura seriozității ei și de aceea mi-am permis și eu să am încredere în acela care trebuie să ne fie un voevod al culturii dobrogene, fără regionalism, dar în freamătul mării, unde i se poate prinde un specific etnic neastâmpărat ca valurile ei, pe care le simte oricine citește poeziile lui Gr. Sălceanu și oricine vede tablourile pictorului Florian, căci marea își vrea artiștii ei, pe care și-i face inspirându-i.

Titus Cergău

PONTUL EUXIN

de RADU VULPE

Marea a fost cea mai hotărâtoare, dar și cea mai grea cucerire pe care a făcut-o omenirea în lupta ei cu forțele protivnice ale naturii. Ființa a uscatului, omul primitiv a rămas multă vreme înfricoșat în fața imensității de ape veșnic frământate care umpleau prăpăstii fără fund și fără margini. Chiar când a început să se încumete a pluti pe întinsurile nestatornice cu ajutorul corăbiilor de lemn, în căutare de hrană și de târâmurii noi, el nu a mers mai departe decât putea să vadă pământul. Nu nemărginirea albastră i-a împiedicat îndrăsneala ci tot un colț de uscat, o insulă, un promontoriu ori un șir de munți care, dincolo de ape, își ridică linia ușor învaluită în umbra depărtării.

Înțelegem cum cei cari s'au deprins mai întâiu și mai lesne cu drumurile mării au fost locuitorii țărmurilor mediteraneene, acolo unde uscatul se îmbină cu apa în felurite chipuri, unde aproape toate țărmurile sunt străjuite de munți înalți. Cum nu erau să devină cei mai iscusii marinari ai antichității Grecii, cari nu se puteau găsi nicăeri în puzderia de insule, de capuri și de golfuri ale mării lor egeene, fără să zărească în orice clipă un crâmpeliu de pământ? Când la capătul fiecărei lupte încordate cu valurile și cu vânturile stăruia fără greș nădejdea unei odihne și a unui folos, marea apărea ca un drum de trecere, ca o punte. Și i-au spus *pon-tos*, cu un cuvânt care la origine are același înțeles de „trecere”, ca și vorba asemănătoare din latinește și din limba noastră. Pentru Elen marea era o parte din întinsul patriei, nu o limitare a acesteia. El îi cunoștea toate tainele; niciuna din ciudățeniile ei nu-i mai putea curma îndrăsneala. Cucerirea mării începuse. Nu mai rămânea decât să fie întinsă spre cât mai necunoscute meleaguri.

Cu totul altfel priviau câmpia de ape locuitorii antici de pe țărmurile Mării Negre. Veniți din țările întinse de pe continentul Asiei ori al Europei, oameni de stepă ori de munte, plugari ori păstori, trăind în formele tradiționale ale culturii lor rustice, ei s'au oprit la țărm încremeniți înaintea mărețului fenomen care le împiedica mersul mai departe. Secole și mi-

enii de viețuire în preajma hotarelor de spume nu i-au putut scoate din uimirea lor. N'au încercat să se avânte peste valuri. Unde erau să se ducă pe această mare fără insule și cu țărături joase și monotone? Nici un vârf de stâncă, nicio geană de verdeață nu-i chema dinspre zări. Nicio nădejde, nicio închipuire nu-i ispășea să înfrunte nemărginirea genurilor. Omul și marea rămăneau străini unul în fața celuilalt. Din toată minunea mării, oamenilor de munte și de stepă nu li se întipărise în suflete decât înfățișarea ei mohorâtă din zilele furtunilor cumplite, când munți de talazuri izbiau zidurile de lut ori de stâncă ale țărăturilor cu furie vrăjmașă, în neconținută vânturare de spume, cu urlet covârșitor de iad. Și au numit o „Cea Neagră” sau *Ahsaena*, pe limba Scișilor, adică pe limba celor dintâi dintre locuitorii pontici pe cari istoria îi cunoaște mai bine.

Toate curente de circulație războinică, economică, spirituală, de la popor la popor, din cele mai vechi timpuri preistorice până la pōposirea Scișilor și a Geșilor, și au făcut vad în aceste părți numai pe căile anevoioase ale uscatului, ocoldind imensitatea neînțeleasă a pustiului de ape. Pentru că Marea Neagră să devină și ea un factor de progres în viața umanității, a trebuit să fie descoperită de Greci, oameni cari, formați de împrejurările prielnice ale arhipelagului egean, îmblânziseră marea și o legaseră de destinul lor. Grecii au fost cei dintâi cărauși stăruitori ai Mării Negre. Indiciile care ar dovedi că înaintea lor s'ar fi avântat pe aci alți corăbieri ai Mediteranei, ca *Fenicienii* ori *Carienii*, reprezintă cel mult ecurile unor încercări izolate și fără urmări trainice. Marea Neagră n'a cunoscut strălucirea unei activități omenesti pe întinsul ei decât prin Greci.

Dar am greși dacă ne-am închipui că, de îndată ce au dat cu ochii de această uriașă mare, Grecii s'au simțit ca acasă. Cu toată deprinderea lor marină, și ei, ca și localnicii *Cimmerieni*, *Sciși* ori *Geși*, s'au înfiorat de spaimă în fața celei dintâi mări pe care o întâlneau fără insule, cu zări nesfârșite, plină de taine sumbre. Țărăturile monotone, în cea mai mare parte joase, populate cele mai adeseori cu oameni de moravuri aspre și grosolane, nu amintiau cu nimic varietatea de culori, de forme, de lumini a Mediteranei și nici civilizația înaintată a oamenilor din Egeea. Clima de aci îi îngrozia și îi minuna totodată: vânturi năprasnice, înghețuri puternice, furtuni pline de primejdii, valuri vijelioase sfărâmau și înghițeau corăbiile; nimic din ceea ce cunoscuseră în atmosfera blândă și caldă a Sudului. Când au aflat din gura localnicilor nordici numele de *Ahsaena* al mării, i au înțeles sensul mohorât și l-au asemuit cu un cuvânt grecesc apropiat, creând numele de *Pontos Axeinos*, adică Marea Neprietenoasă. Iar cu neastâmpărata lor imaginație au răspândit în toată lumea și pentru veacuri faima celor mai grozavi monștri și a celor mai miraculoase ciudățenii care înspăimântau pe corăbierul străin.

Răsunetul celor dintâi pătrunderi ale Grecilor în Marea Neagră s'a păstrat în vestita legendă a *Argonauților*, în care semizeii venerați ai Greciei, ca Hercule, Teseu, Pirithous, Castor și Pollux, Meleagru, Peleus, Orpheu, Esculap și alți vreo patruzeci încă, sub conducerea lui Iason, fiu de rege mianian din Iolchos, sunt puși pe corabia *Argo* să pornească tocmai înspre Colchida, pe țărăturile Caucazului, pentru a căuta faimoasa lână de aur a berbecului dăruit de Jupiter lui Phryxos și Hellei. Cu multe greutate, superba navă intră în Hellespont, apoi în Propontida, și, după ce străbate Bosforul, se găsește deodată în fața nemărginitului Pont. Dar mersul mai departe nu e ușor: intrarea Mării Negre e străjuită de stâncile Cianee, pe lângă care niciun muritor n'a putut trece vreodată fără străngere de inimă. Grecii credeau că aceste pietre plutesc, că se apropie din când în când între ele și că se lovesc cu geamă cutremurător. Eroii trebuie să pândescă momentul când sunt despărțite pentru ca, împingând cu toată sânguința, să treacă dincolo de ele nevătămați. Odată scăpați de această primejdie, corabia își reia drumul cel lung pe lângă coasta cu stânci, cu capuri și golfuri a Asiei Minore și, biruind multe și felurite întâmplări, ajunge în Colchida, în țara regelui Aiete, unde lâna mult căutată stă atârnată de un stejar pe care îl păzește un balaur înfricoșător, veșnic neadormit. Dragoștea Medeei, fiica lui Aiete, îl ajută pe Iason să izbândească. Folosind sfaturile și vrăjile ei, Argonautul îmblânzește pe cei doi tauri cu copite și coarne de aramă, care varsă foc pe nări, îi înjugă la un plug de diamant și arăcu ei pământul consacrat zeului Marte. Indemnat apoi de perfidul Aiete, seamănă dinși de balaur, din cari răsar o mulțime de ostași înarmați. Dar asvârlind o piatră în mijlocul lor, îi face să se bată și să se ucidă între ei. Pe urmă, liniștit, Iason se îndreaptă spre lâna de aur, adormind balaurul cel grozav cu o băutură fermecată pregătită de Medeea, îl omoară și, răpind prețioasa pradă, se urcă în corabie împreună cu Medeea și pornește spre larg. Furia lui Aiete îi urmărește, silind pe Argonaui să țină drumul pe lângă coastele joase ale Cimmerienilor, Sarmatilor și Scișilor, și să intre pe Dunăre, pentru că, abia după o navigație plină de peripeții, pe fluviu în sus, pe Sava și pe Adriatica, să ajungă în Grecia.

Povestea Argonauților e un periplu legendar al Mării Negre și o geografie sumară a marilor drumuri protoistorice din Europa, pe care umblau primii negustori Greci. Dar greutatea nenumărată pe care trebuie să le învingă Iason nu oglindesc mai puțin primejdiile naturale ale Pontului și vrăjmășia cu care Grecii au fost întâmpinați la început de localnici. Sunt vremurile eroice în care s'a închiegat supremația elenică pe această mare, vremurile în care s'au pus temelii celor mai vechi colonii ionice la *Sinope* și *Trapezunt* pe coastele Asiei Mici, la *Hermonassa*, la *Phanagoria*, la *Panțicapeu*, în preajma mării de Azov, pe atunci Maiotida. Bogățiile în metale,

blănuți, pește, lemn, dar mai cu seamă în grâne, pe care le oferiau întinsele ținuturi din jurul Mării Negre, au fost un îndemn suprem, care a inspirat Grecilor toată energia trebuincioasă pentru a birui temerile lor dela început. Cu încetul au izbutit să îmblânzească pentru ei și Marea Neagră și să o facă o lume a lor.

La o înțelegere a colonizărilor a ajuns, în secolul VII înainte de Christos, cetatea ionică a Miletului, care a fundat peste 90 de orașe pe coastele pontice. Printre acestea, una din cele mai vechi e *Histria*, cetatea lui Apollon dela Miazăzi la gurile Dunării, în Dobrogea. Pe coasta stăpânită azi de România, Miletul a mai întemeiat *Tyras* la limanul Nistrului, acolo unde e acum Cetatea Albă, apoi *Tomî* sau *Tomis* la Constanța, *Cruni* sau *Dionysopolis* la Balçic. În alte părți ale Mării Negre Milesienii ridicară colonii decsebit de prospere la *Olbia*, lângă gura Niprului, la *Odessos*, Varna de azi, la *Apollo-nia*, lângă Burgas, la *Amisos* în Capadocia, la *Dioscurias* și *Phasis* în Colchida, la *Tanais*, lângă gura Donului, la *Theodosia* în Crimeia. Grecii doriene n'au putut concura această activitate ionică din Pont decât întemeiând și ei câteva colonii înfloritoare ca *Heraclea Pontica* pe țărmul Asiei Minore, *Chersonesus* în Crimeia, *Callatis* în Dobrogea noastră, la Margalia, poate *Bizone* la Cavarna, și sigur *Mesembria* pe coasta tracă dela Miazăzi de Balcani.

De jurîmprejur Marea Neagră era presărată cu o salbă de centre ale unei înalte civilizații. Vrăjmășia dela început dintre Greci și localnici făcuse loc unei desăvârșite înțelegeri. Grecii aveau nevoie de bogățiile de aci, mai ales de grânele pe care le producea hărnicia plugarilor Geți și Sciți; aceștia în schimb prețuiau tot mai mult produsele rafinate ale artei și industriei elenice, ca hainele scumpe, frumos împodobite, vasele de forme svelte și îndrăznețe, picrate cu măiestrie, giuvaerele minunate, armele strălucitoare lucrate cu îngrijire, fără a mai vorbi de vinurile și untdelemnurile care în bunătatea gustului lor ascundeau țăria soarelui de Miazăzi. Prin aceste schimburi, din ce în ce mai intense, Marea Neagră deveni un factor de propășire umană. Sălbăticia ei fusese domolită. Iși avea și ea slăbiciuni, care odată cunoscute puteau fi folosite fără primejdie de corăbierul iscusit. Incetase de a mai fi o pustietate dușmănoasă: pânzele nenumăratelor nave care îi brăzdau valurile se zăriau în tot locul. Numele de Mare Neprietenoasă nu mai avea niciun rost: s'ar fi supărat temușii zei de atâta nerecunoștință. Și astfel expresia *Pontos Axeinos* fost înlocuită în cele din urmă cu totul prin aceea de *Pontos Euxeinos*, adică Marea Primitoare. Mai bine de douăsprezece veacuri de necontenită prosperitate a dăinuit acest nume de binecuvântare.

Pontul Euxin n'a încetat niciun moment să joace un rol de frunte în evoluția civilizației antice. Devenit, prin bogatele sale țărmuri, un imens rezervoriu de hrană pentru populațiile

mediteraneene, Pontul Euxin și a menținut înflorirea chiar când de jurîmprejurul său istoria înregistra mari evenimente și prefaceri. Năvala Sciților peste Cimrierieni și peste Traci, întinderea stăpânirilor scitice și getice până la Pont, au coincis cu epoca celei mai intense activități de colonizare elenică. Cebra expediție neizbutită a lui Darius al lui Histaspe, peste Dunăre, împotriva Sciților, urmăriă planul vast, a cărui împlinire ar fi fost prielnică cetăților grecești locale, de a cuprinde toate țările din jurul Mării Negre într'o mare unitate și a face din Pontul Euxin un simplu lac al unei nesfârșite împărății persane, sub protecția căreia ar fi intrat tot comerțul elenic. Războaiele medice și războiul peloponesiac au scos în evidență însemnătatea pe care o căpătase pentru Greci Marea Neagră. Bătăliile navale dela Arginuse și dela Aigos Potamos, cu care s'a terminat războiul peloponesiac, s'au dat în primul rând pentru stăpânirea drumului dintre Egeea și Pontul Euxin, prin strâmtoari. După Alexandru cel Mare, civilizația greacă a ajuns la cea mai largă răspândire și la cea mai puternică pătrundere în toată lumea, iar în Pontul Euxin a dus la elenizarea spirituală a tuturor populațiilor locale. În sfârșit, visul de unitate pontică al lui Darius a fost împlinit prin opera politică a lui Mitridate, regele Pontului, care a adus sub autoritatea lui toate țările și cetățile din jurul Mării Negre. Dar mult mai mult a avut de folosit comerțul pontic când, după răpunearea lui Mitridate, această unitate a intrat în mâinile Romanilor. Aceștia deveniră cei mai aprigi sprijiniitori ai activității elenice din Pontul Euxin. Menținându-și puternice garnizoane pe toate țărmurile, ei ajutară, prin privilegii și prin asigurarea păcii, cetățile grecești, slăbite de luptele cu barbarii ori cumonarii ambițioși, să și refacă forțele și, ferite de necazuri, să atingă cea mai strălucită dezvoltare. Epoca romană a fost cea mai înaltă fază de eflorescență spirituală și economică pe care au cunoscut-o țările pontice în antichitate.

Dar năvălirile barbare, care sfârșiră prin a distruge orice rest de civilizație pe țărmurile de Miazănoapte și de Apus ale Mării Negre, în Sciția mare și în Dobrogea, lăsând numai ruine acolo unde timp de peste zece secole s'au dezvoltat orașe frumoase, readuseră Pontul Euxin aproape de singurătatea întunecată de dinainte de vremurile Argonauților. Oamenii mării, Grecii, stăruind numai pe țărmurile Asiei Mici care rămăseseră sub stăpânirea Bizanțului, își restrănseră activitatea la întreprinderi locale mărunte, rareori și cu greu mai putându-se avântura spre câmpiile bogate de altădată, unde acum poare poposite de curând rămăneau în fața Mării tot atât de străine și de neînțelegătoare ca și cele din vremurile preistorice. Abia Goții, Scandinavi obișnuiți de pe meleagurile lor baltice să plutească pe ape, vor mai îndrăzni să întrepringă luntrele pe Marea Neagră, dar cu destulă fereală, în număr mare, ținându-se foarte aproape de coastă și neurmărind

alt scop decât prada pe socoteala bieților locuitori civilizați de pe țărmuri.

În evul mediu târziu, într-o vreme în care năvălirile barbare păreau că aveau să se sfârșească, Venețienii și Genovezii, alți oameni ai Mediteranei, ca și Elenii de odinioară, încercară să desfășure o vastă acțiune colonizatoare comercială în Marea Neagră. Dar inițiativa lor nu s'a putut bucura de o prea lungă durată. Nădejdea acestei reînviatări umane a Pontului Euxin a fost curmată prin așezarea stăpânirii turcești. Unitatea pe care și-o recăpătă Marea Neagră în uriașele hotare ale împărăției otomane, nu a fost decât o încremenire într-o absolută inerție.

Pentru o nouă înflorire, ca în antichitate, au trebuit să fie așteptate zilele noastre, când popoare energice, dornice de libertate și de progres, în posesia mijloacelor complexe ale civilizației moderne, își caută cu nesăfdrum spre lumea cea mare a Océanelor. Printre aceste popoare sunt și Români, moștenitorii Geților și ai Romanilor pe pământul Dobrogei. Pentru prima oară țărmul apusean al Pontului Euxin cunoaște o națiune băștinașă căreia Marea nu îi este străină. În misiunea lor nobilă de a reda strălucire faclii de civilizație pe care le-a lăsat o moștenire antichitatea, Români au drept cea mai frumoasă datorie pe aceea de a deschide cât mai viguros și mai intens drumurile mării cu năvile lor. Tricolorul românesc trebuie să fâlfâie pe orice colț de mare unde vântul împingea altădată pânzele corăbiilor trimise de *Histria*, de *Tomis*, de *Callatis*, de *Dionysopolis*, de *Tyras*, să ducă spre îndepărtate limanuri faima avuțiilor noastre.

PALATUL REȚAL DIN BALCIC

Cetăți din Sudul Dobrogei.

Sub trecuta dominație, sudul Dobrogei a fost obiectul de cercetare—din punct de vedere arheologic—al unor savanți ca Jireček, Skorpil și Kalinka. Cercetările însă făcute de ei sunt departe de a egala activitatea arheologică din restul Dobrogei, unde Vasile Pirvan și emulii săi au făcut mărturia unei intense preocupări prin săpăturile întreprinse în importantele centre antice. Din lucrarea „Cetăți și orașe greco-romane în noul teritoriu al Dobrogei”, publicată în 1914 de G. Popa-Liseanu, se poate constata veracitatea aserțiunii de mai sus.

Chiar din anul anexării celor două județe dobrogene din sud, în activitatea noastră arheologică de sub conducerea lui Pirvan, a intrat într-o măsură apreciabilă ținutul acesta, fără temeii intitulat „Dobrogea Nouă”. Dobrogea n'a fost niciodată „veche” sau „nouă”, ci a constituit mereu o unitate.

Sudul Dobrogei a fost cercetat și sub latura preistorică și sub aceea istorică, greco-romană și bizantină.

Înainte de prezentarea cetăților, e bine să se înceapă cu așezările cele mai vechi, deci cu cele preistorice, mai cu seamă pentru că aici, în sud, s'au făcut cele dintii săpături și cercetări în legătură cu preistoria Dobrogei. Astfel, la Cadichioi, Vetrina, Damadas, Cuciuc-Ghiol, a executat săpături d. prof. Ion Andrieșescu. S'au găsit obiecte preistorice numeroase și reprezentative. La Cadichioi s'a descoperit ceramică pictată de tip Cucuteni, așa cum a găsit și Carl Schuchardt la Cernavoda, în timpul războiului mondial, și d. I. Nestor, în săpăturile întreprinse cu doi ani în urmă.

În afară de activitatea d-lui Andrieșescu, tot pe tărâmul preistoric a luerat și d. Vladimir Dumitreșcu, ajutat de d. Dorin Popescu, la stațiunea eneolitică dela Atmageaua Tătărească. Ceramica e identică aceleia dela Cernavoda.

Cetățile de pe litoral, față de cele dunărene, prezintă o vechime cu mult mai mare. În genere, acestea au fost întemeiate cu șase sau șapte secole înainte de Cristos, de către colonii greci.

Cetățile din sudul Dobrogei, așezate la Dunăre, sunt romane și de după Cristos.

Bizone. Din mărturiile istoricilor antici și după săpăturile făcute (vezi **Oct. Mărculescu**, în *An. Dobr.* pe anii 1934, 1935, 1936), Bizone, colonie doriană a Mesembriei, fundată în sec. VI-a. Chr. poate fi cu precizie situată pe locul unde azi este portul Cavarnei și pe colina Ciracman, un fel de **acropole** a cetății. Bizone a pierit, ne informează geografii antichității, din cauza deselor cutremure de pământ.

La Ghiaur-Suiuciuc sunt urme greco-romane, iar la capul Caliacra, în antichitate **Promuntoriul Tirizis**, se află zidurile unei cetăți în mare parte descoperite. La Șabla era **Carum Portus**.

Dionysopolis. Balcicul corespunde neîndoelnic cetății maritime numită întâi **Krounoi**, Izvoarele, desigur după mulțimea acestora atît pe locul cetății cît și prin împrejurimi. Numele de **Dionysopolis** l-a luat mai târziu, datorită următorului eveniment legendar: după o furtună, valurile au aruncat pe mal o statuă a zeului Dionysos, pe care locuitorii au luat-o, i-au ridicat un sanctuar și, în cinstea acestui zeu al vinului, au hotărît să numească și cetatea „Dionysopolis“, adică „orașul lui Dionysos“. Intemeiată de nilesenii, a făcut parte, împreună cu Istros, Tomis, Callatis și Odesos, din acel **Pentapolis** al Pontului Euxin, la care — în urmă — s'a adăugat o a șasea cetate, **Marcianopolis**, constituind astfel, în sec. II. a Chr., confederația **Hexapolis**. Pentru a-și păstra libertatea, în fața tendințelor de cucerire romane, Dionysopolitanii trimit o ambasadă, în frunte cu marele preot **Akornion**, la regele Dacilor, Burebista. Păstrarea libertății nu va dura însă prea mult și vor ajunge, ca și ceilalți din Scythia Minor, sub dominația romană.

Nu s'au păstrat decît puține din vestigiile clădirilor antice, în schimb se poate determina incinta acropolei. (v. **O. Tafrali**, *Dionysopolis*, în *An. Dobr.* IX, vol. II, 1928 : pp. 5-18).

Lingă Ecrene, pe dealul cu aspect de munte, sunt rămășițele unui castru roman, amintit și de Jirecek în lucrarea sa „**Das Fürstentum Bulgarien**“, și pe care locuitorii circumstanți o numesc „Haciuca Calessi“.

O explorare a graniței (**limes**) dunărene a făcut-o d. profi Teodorescu dela Universitatea din Cluj, între Silistra și Turtucaia, precum și unele săpături la Vetrina (**Tegulicium**) și Cadichio. (**Candidiana**), la care au luat parte regretatul G. G. Mateescu, specialist în antichități traco-romane, și d. prof. Paul Nicorescu, dela Universitatea din Iași. S'au descoperit, pe această porțiune,

urme din anticul drum roman și stațiuni de mai mică importanță (v. R. Vulpe, *Dobrogea—cincizeci de ani de viață rom.* 1928, p. 135).

Cetățile de pe limes-ul danubian:

Transmarisca. Orașelului de azi Turtucaia, așezat în fața Argeșului, pe malul dunărean din dreapta, îi corespunde castelul antic Transmarisca, numit într'o inscripție din colecția generalului Mavros, — studiată, după intrarea ei în Muzeul Național de Antichități, de Tocilescu (of. *Mon. ep. și sculpt.*, Buc., I, 1902 nr. 21). — **praesidium**, în sensul de **munimentum**, adică „întăritură, fort militar“. După unii savanți străini, cum și după Hasdeu, Transmarisca ar însemna „în fața riului Marisca“. Cum în fața Turtucaiei se varsă Argeșul, acesta n'ar fi altul decît riul Marisca sau Mariscus. Identificarea, îndoelnică numai prin faptul că nu e atestată denumirea în nici un izvor, a fost totuși contestată.

În inscripția amintită e vorba de războaiele purtate de Dioclețian în contra neamurilor barbare, la Dunăre. În anul 282 d. Cr., în timpul lipsei sale,—se afla în Asia—triburile sarmate se răsvrătesc. Germanii trec Dunărea și iau în stăpânire ținuturi din imperiu. Dioclețian răușește să statornicească autoritatea romană la Dunăre, întărind fluviul cu castele. Pe unele le reconstruește, pe altele acum le înalță întâi. Luptele, la Dunăre, cu Goții, Iazigii, Marcomanii, Quazii, Iutungii și Carpii, sunt necurmate. În cursul acestor lupte, crede Tocilescu, s'a simțit nevoia zidirii unui castel, care să garanteze aici frunțaia dunăreană. Castelul s'a înfăptuit după încetarea războaelor așa de numeroase, în care—pe drept—Dioclețian a purtat de optsprezece ori titlul de general învingător, **imperator**.

Dela Procopius, istoricul bizantin, (v. *De aedificiis*, IV, 6, 13) aflăm că împăratul Constantin cel Mare a pus să se zidească un castel, pentru asigurarea ambelor țărmuri dunărene, în acest punct, în Dacia, opus Transmariscei: **Daphnis**. Tot Procopius dă o scurtă relație despre o reconstrucție din temelie a castelului Transmarisca. În acest fort staționau trupe auxiliare și două cohorte din Legiunea XI Claudia.

Candidiana. La Cadichioi, trecută mai sus și ca stațiune preistorică, se afla în epoca romană un fort, Candidiana, unde era cantonat un detașament al Legiunei XI Claudia, care își avea sediul la Novae, azi Steklen, lingă Șiștov.

Tegulicium, astăzi Vetrina, era situat la jumătatea distanței dintre Candidiana și Durostorum. La Procopius găsim acest fort cu numele de **Saltopyrgus**.

Durostorum. Nu mai e nevoie să se vorbească de indentifi-

care a aşezării cetăţii antice cu Silistra actuală, lucrul fiind în general cunoscut. Deşi Ptolemeu îl aminteşte ca fiind din sec. II d. Cr. originea lui e anterioară acestui secol. Vasile Pirvan, într'un studiu scris în limba italiană despre Durostorum, statorniceşte istoria acestei cetăţi dela originea sa geto-tracă, nu celtică: până în timpul lui Marcus Aurelius, când ajunge **municipium**, şi pînă în epoca bizantină, când existenţa ei se continuă sub diferite dominaţii barbare (v. R. Vulpe, o. c. pp. 140-141).

Traian a făcut din Durostorum un castru puternic, legionar, iar pentru apărarea Moesiei Inferior de năvălitori transdanubieni, a mutat acolo Legiunea XI Claudia.

Durostorum a dat pe învingătorul Hunilor în **Cîmpiile Catalaunice**, pe generalul Aetius.

Din cauza invaziunilor barbare, continue şi destructive, Justinian a fost nevoit să reconstruiască ori să pună temelie nouă de întărituri pe graniţa bătrînului fluviu. Printre cetăţile şi castelele reconstruite se numără şi Durostorum.

A fost şi reşedinţă metropolitană.

Dar sudul Dobrogei nu avea cetăţi şi redute numai pe malurile celor două mari ape, ci chiar în interior, aşa cum întîlnim şi în nord. Linia de cetăţi de pe mediana Dobrogei, pornind dela **Ibida** (Slava Rusă), trecînd prin **Ulmetum** (Pantelimonul de Sus), **Tropaeum Traiani, Civitas Ausdec...**, se continua în sud prin două cetăţi de seamă: **Abrittus** (Abtat Calessi) şi **Zaldapa** (Chelengic).

Abrittus a fost identificat de savantul C. Skorpil cu satul actual Abtat Calessi. Se crede că a fost fundat de Traian. Avea 32 de turnuri, şase porţi, iar de jurîmprejurul zidului un val de pămînt. Dela Abrittus porneau şosele spre Callatis şi Tomi, spre Marcianopolis—prin Zaldapa—şi Odessos, spre Durostorum, prin Civitas Ausdec..., Tropaeum Traiani, Sucidava, apoi pe **limes danubianus**. După resturile găsite — monete, obiecte, monumente — în săpăturile făcute, rezultă că Abrittus era un centru roman civilizator. În fragmentele păstrate dela istoricul grec Dexippos, contemporan cu Eutropius, dela care avem iarăşi mărturii preţioase, Abrittus e arătat ca localitatea unde şi-au pierdut eroic viaţa împăratul **Decius** şi fiul său, în luptele cu Goţii năvălitori. În perioada creştină e reşedinţă episcopală. Săpăturile făcute de Skorpil au scos la lumină o biserică, presupusă ca aparţinînd vremii lui Constantin cel Mare.

În 1916, tot la Abrittus, a făcut săpături G. G. Mateescu, pe care însă marele război le-a întrerupt.

În afară de Abrittus şi Zaldapa—despre acesta sunt puţine date,—în interiorul sudului Dobrogei mai este cetatea **Palmatis**, identificată cu Chiosé Aidin, unde d. prof. D. Teodorescu a făcut săpături. Cetatea e romano-bizantină. Printre monumentele descoperite, prezintă un deosebit interes o primitivă sculptură bizantină din sec. VII d. Cr., **Maica Domnului cu pruncul Isus**, studiată de Pirvan însuşi.

Piese arheologice descoperite în tot sudul Dobrogei sunt numai în parte la Muzeul Naţional de Antichităţi din Bucureşti. Cele mai multe, uneori chiar cele mai reprezentative, au rămas pe loc, intrînd fie în colecţii particulare, ca la Silistra — bogata colecţie a d-lui prof. Pericle Papahagi, — fie în muzee, ca la Balcic, unde este un prea frumos muzeu local, făcut din iniţiativa d-lui Fotino, fost primar al oraşului, şi grija D-nei Eliza Brătianu. La Caverna, în cancelaria Gimnaziului, e deasemenea un muzeu, însă cu prea puţine din multele obiecte descoperite aici. Obiectele au fost strînse de d-nii Oct. Mărculescu şi Ion Ciomu.

Un foarte frumos gest a făcut, în ultimul timp, d. Pericle Papahagi, dăruind Muzeului Regional al Dobrogei din Constanţa întreaga sa colecţie de piese arheologice, rod a douăzeci de ani de preţioasă muncă. E un gest care trebuie consfinţit şi urmat.

IOAN MICU.

EL.

*El, căutându-se pe sine
Zvâcnind în lut se înfiripă.
Spre a-şi simţi eternitatea,
Se întrupează într'o clipă.*

*Şi prefăcându-se în flutur,
Într'o furnică sau în om.
Şi-admiră lumile prin ochii
Infioratului atom.*

*Iar începutul şi sfârşitul
Sunt visul unui strop de lut ;
Dumnezeirea nu i creată,
Ea nu cunoaşte început.*

Grigore Sălceanu.

Gânduri cu prilejul unei aniversări. (1913-1938)

Tu, Dobroge, păstrează comoara ta uitată
În glia ta săracă, în glia ta bătrână,
Și peste cimitirul de taine, fii stăpână!
Vor fi chemați și morții să mai vorbească odată!

(AL. GHERGHEI)

Vulturii Romei, purtați în cadența legiunilor spre toate hotarele imperiului, erau ridicați pe zidurile tot mai multor cetăți. Roma își afirma puterea pretutindeni.

Și într-o seară, un centurion mărșăluind în fruntea ostărilor săi, s'a oprit pe malul bătrânului Istru, impresionat de măreția lui.

Era o stavilă în calea legiunilor pornite să îmbogățească patrimoniul Romei cu noi provincii. Și-a încordat bicepsul oțelit și a repezit spre malul opus o sulită, vrând parcă să întindă mâna Romei peste apele galbene ale fluviului, să facă punte pentru oastea ce venea din urmă.

Oprîți de fluviu, care pentru moment constituia un serios obstacol, Romanii au căutat să-i cunoască malul pe care au poposit, coborînd dealungul lui, până la mare. Imperiul își aduna forțe pe malul drept, ca mai târziu, prin infiltrație, să cunoască malul opus, să-și creeze puncte de sprijin și la momentul oportun să-și strămute legiunile în Dacia.

Din Scythia Minor, și au făcut o viitoare bază de operații.

Șosele — tentacule care legau provinciile de Roma — încep să străbată în lung și în lat provincia și rînd pe rînd, Durostorum, Abrittus, Axiopolis, Capidava, Ulmetum, Carsium, Troesmis, Arrabium, Dinogetia, Noviodunum, Aegyssus, Salsovia, Halmyris, Histria..., vin să marcheze etapele cuceririi romanice.

Se instalau aici cuceritorii fără gând de plecare, durând cetăți pentru veșnicie.

Viața romană începea să și urmeze cursul normal în noua provincie, care dădea mult delucru geniului civilizator al Romei.

Grea muncă. O climă prea aspră pentru cei crescuți sub soarele cald al Mediteranei, lupte continue cu triburile care nu acceptau stăpânirea romană, făceau să treacă Scythia printre provinciile cele mai urgisite, pentru cei cari veneau aici în speranța că vor găsi aceeași viață liniștită ca în alte părți ale imperiului.

Un poet, exilat pe țărmurile Pontului Euxin, a cântat în versuri rămase nemuritoare viața aspră a provinciei și dorul după cerul albastru al sudului însorit.

S'a plămădit în această provincie, dealungul vremii, un popor nou, din amestecul legionarilor cu băștinașii și legătura permanentă de mai târziu cu restul Daciei, definitiv cucerită de Traian, a creat o unitate de limbă surprinzătoare, rămasă și astăzi, așa cum nu se mai întâlnește la nici una din limbile neo-latine.

Au venit năvălirile barbarilor. În fața iureșului de popoare asiatice, revărsat ca un torent asupra Europei, un împărat și-a retras legiunile în Moesia, punând între barbari și Roma obstacolul fluviului.

Imperiul începe să se clatine. Se scindează spre a fi mai ușor administrat și apărut.

Asia, care și trimitea hoardele prin stepa pontică, începe să dea asalt Europei și pe drumurile bătute altădată de oștile lui Darius. Imperiul dispare și o stăpânire nouă se așează, întinzându-se treptat, treptat spre inima Europei.

În calea ei, la Dunăre, se ridică urmaș al Romei rămas în Dacia, un popor nou, isvorit din sudura legionarilor cu Dacii lui Decebal și întreprușe serii victoriilor lui Baiazid.

Un bătrân, „Domn al Țării Românești până la Marea cea Mare și al cetății Dârstorului stăpânitor“, afirmă existența unui popor dârz în părțile Dunării.

Vremuri de restriște, urmate de epoci de glorie, au trecut.

Dobrogea a fost treptat integrată în granițele firești ale României. În 1913, ultimele teritorii au fost readuse la matcă.

Pământul acesta sfânt, din adâncul căruia vestigii vin mereu să întărească un adevăr istoric, ne-a fost totdeauna contestat.

De cine ?

De urmașii lui Asparuh, poposit în lagărul dela Șumla. Un popor care nu are nimic comun cu Dobrogea, decât faptul că s'a risipit pe aici din cauza invaziei turcești,—după ce trecuse Dunărea mînat din urmă de alți năvălitori—revendică drepturi „istorice“ asupra regiunii străjuită și astăzi de Tropaeum Traiani, asupra țărmurilor Pontului Euxin cântate de Ovidiu într-o vreme când nimeni în Europa nu-i bănuia existența, undeva, departe, în inima Asiei, gonind de colo colo pe stepă, purtând carnea crudă la oblânc.

Nu facem aici retorică, nici nu ne răsboimcu istoricii bulgari. Vrem numai să aducem — încă odată — la cunoștința celor care mai consideră stăpânirea românească în Dobrogea un provizorat, că ținutul acesta este — pentru generația noastră cel puțin — nu numai o realitate politică de moment. E ceva mai mult. O realitate istorică și una spirituală.

Ea se integrează complet și definitiv în imaginea pe care ne-am cimentat-o în suflet, a României Mari, a României de azi și de veacuri de acum înainte.

Să nu uite cei care încă își permit să tipărească hărți în care figurăm ca provincie bulgară, că Dobrogea va rămâne ceea ce a fost totdeauna: pământ românesc, nu provincie românească.

Aici, au poposit români vajnici: mocanii. Oameni dintr'o bucată, ei au adus ceva din sufletul celor rămași peste munți să fie piept urmașilor lui Arpad. Au venit olteni, sprinteni ca argintul viu, macedoneni din Pind, duri ca munții în inima cărora au păstrat sufletul lor roman dealungul veacurilor.

Massa română, fragmentată prin insinuarea celor aduși de vânturi, străbate rândurile în jurul nucleului format de Romanii din dreapta Dunării.

Mulți cred că nu s'a scris suficient despre Dobrogea și de către Dobrogeni. Nu facem decât să indicăm celor cari vor să se edifice asupra chestiunilor de tot felul despre Dobrogea, „*Memoriile Secțiunii Istorice*“ editate de Academia Română, Seria III. Tomul IX. 1928 | 1929, unde este acea „*Bibliografie a Dobrogei*“ (425 a Hr.—1928 d. Hr.) de S. Greavu-Dunăre. — Impresionează numărul publicațiilor dobrogene și numărul celor preocupați de diversele ei probleme.

La sfârșitul secolului trecut, Germanii se străduiau să impună atenției tuturor faimoasa lor „*Kultur*“. Vecinii noștri dela Sud, nefiind edificați asupra sensului cuvântului, — captivați de nouitatea lui — și confundându-l cu omonimul său, s'au pomenit contestând existența unei culturi românești în Dobrogea, susținând superioritatea culturii lor în această provincie, fapt care a prilejuit lui Ioan N. Roman — cu ocazia unei conferințe — o butadă rămasă celebră: „Susțin Bulgarii că nu există cultură românească în Dobrogea și revendică culturii bulgare această cinste? Au dreptate... dacă este vorba de cultura zarzavaturilor“.

Să analizăm aici apostolatul unor oameni de talia lui Petru Vulcan, Ioan N. Roman, Crușiu Delasăliște, Alexandru Gherghel, C. N. Sary, în slujba intereselor dobrogene și opera culturală a acestora și a multor alora, care s'au risipit și se risipesc generos într'u promovarea intereselor și culturii dobrogene, ar fi să depășim puterile noastre.

Ținem să pomenim numele lui Vasile Pârvan, mintea luminată, Românul de suflet și omul de știință integru, care a răscolit pământul acesta peste tot, descifrând în piatră testamentul ai cărui executori testamentari suntem, și numele Domnului Profesor Constantin Brătescu, care, deși departe, în inima Bucovinei, este mereu prezent în Dobrogea care-i este dragă și pe care o cunoaște până în cele mai ascunse pripoare, pe omul acesta care risipește suflet și bani pentru editarea „*Analelor Dobrogei*“, publicație care dacă n'ar fi decât ea, ne-am putea mândri cu preocupările științifice și literare ale dobrogenilor.

Cu prilejul aniversării în cinstea căreia s'a editat acest număr festiv, am coborât în sinea noastră și am căutat să gă-

sim justificarea afirmațiunii că Dobrogea este — pentru generația noastră cel puțin — o realitate istorică și una spirituală. Și am găsit-o.

Trăim vremuri noi. La poarta istoriei bat noi concepții despre ființa statului, menite să răstoarne din temelii actuala așezare a lumii. Neamurile se adună din toate părțile, se unesc, își împart laolaltă bun și rău, se pregătesc pentru clipa cea mare.

Realitatea politică a statului se transformă într'o realitate spirituală. Țara nu mai este doar teritoriul străjuit la hotar de grăniceri cu arma la picior. Nu, categoric nu!

Țara e pământul sfânt plămădit în granițele lui de azi cu sângele celor căzuți, care i-au mușcat țărâna în ultima lor svârcolire, e fiecare apă, fiecare pom, fiecare fir de iarba ce-și trage seva din huma îngrășată cu trupurile celor morți, dela primul legionar căzut pe aceste meleaguri pentru gloria Romei, până la ultimul grănicer prăbușit sub gloanțele comitațiilor, e brazda pe care, îngenunchiat, o adălmecă spre a-și umple nările de mirosul ei, ca Ion al D-lui Liviu Rebreanu.

E gândul lor din urmă în clipa în care treceau pragul veșniciei.

E patrimoniul de slovă tipărită dela Gh. Șincai la N. Iorga. Cu o putere de adaptare la momentele istorice, care-i este caracteristică, nația a simțit vântul nou ce bate peste lume și în fața pericolului reprezentat de unele curente politice, care au ca scop desagregarea statului, și-a luat poziție.

S'a trezit în om conștiința și demnitatea națională. Literatura, care poate fi considerată ca barometrul spiritual al națiunii, marchează o vădită creștere a potențialului spiritual în această direcție.

Literatura în genere și în special poezia nouă, dovedesc identificarea generației noastre cu actualitatea istorică.

Socotim singura rațiune a existenței noastre, angrenarea în marele mecanism care este Statul; nu concepem altă realitate decât el; ne-am semănat sufletul sub brazdele de lut și ne înfrățim cu cei ce zac acolo.

Li simțim în noi, pe ei și jertfa lor pe altarul Patriei. Nu asistăm ca simpli spectatori sau ca material de experiență. În conjunctura istorică actuală, nu suntem simpli catalizatori care înlesnim reacțiunea fără a lua parte la ea. Suntem corpi care participă efectiv la fenomen, suntem materia primă din care se făurește România Nouă.

România dintre Dunăre și Mare nu este numai un desemn pe hartă și un teritoriu pe care ne-am născut și trăim. Ea ne este în suflet, cu ea acolo ne-am născut și o păstrăm.

Suntem aici sentinele peste veacuri ale Romei eterne și avem consemn să-i păstrăm nealterată gloria. Vremelnice, vremelnice popoare s'au abătut peste noi; ne-am înclinat sub urgia furtunii, ne-am ridicat mai puternici apoi. N'avem nimic de dat din trupul Țării, nimeni nu poate invoca drepturi „istori-

ce" afară de noi. Avem cultura noastră (în sensul adevărat al cuvântului, fără a-l confunda cu omonime), de întreaga lume recunoscute.

Ni-i gândul imn de slavă închinat Țării.

Cităm, aici, ceva din care cei vizați își pot face o idee de de ceace înseamnă pentru noi pământul Țării :

Doamne,

Mi-am alipit urechea de pământul cald,

Și frunze de lumină mi-au năpădit vestmântul;

Și-am auzit cum iarba vorbește cu pământul

Și sufletul, din nou simțit-am cum mi-l scald

În apa bucuriei.

Și 'n vara fecioriei,

Doamne, cum aş vrea, cu lujerii de măr

Să simt cum cresc aievea 'n câmpul verde

Și cum pământu 'n mine mustu și pierde.

Și-s fiul lui, Doamne, și al ierburilor văr.

(M. PINTEA)

A consimți la lipsa unei fărâme de brazdă românească ar însemna să renunțăm la suflet, la însăși substanța care ne dinamizează voința și crezul în eternitatea României.

Pătrunși de cel mai autentic spirit românesc de înțelegere, avertizăm însă pe cei ce nu s'au trezit încă dintr'un vis frumos, că, dacă acum înțelegem să stăm de vorbă și să argumentăm realitatea românească în Dobrogea, cu un trecut mereu prezent și grăitor la fiecare pas, că, dacă până azi ne mulțumim să rămânem în granițele politice și nu ne revendicăm frații „pe care o soartă vitregă i-a așezat vremelnice departe, în mijlocul altor popoare cu care nu au și nu vor avea nicidecum nimic comun ca așezare socială, ca moravuri, idealuri și aspirații sufletești“, mâine vom ști să trecem peste indulgența care de veacuri ne-a caracterizat.

Am îndrăzni să sugerăm o idee. Pentru a verifica legătura sufletească a vecinilor noștri dela sud cu teritoriile revendicate, să se aplice minorității rămasă la noi, același tratament de care se bucură Românii aflători peste graniță.

Am vedea atunci ce-i leagă de Dobrogea.

Noi am rămas aceiași în Ardeal, în ciuda unei asupririi unguște de aproape un mileniu.

Peste câțiva ani, statisticile vor mai avea de înregistrat o minoritate bulgară în Dobrogea, sau își vor abandona toți „culturile“, grăbindu-se să renunțe la drepturile lor „istorice“?

Suntem gata să ne apărăm Dobrogea noastră.

Și, dacă vreodată va fi să sune goarnă, noi, cei de azi și odată cu noi — trezite din somnul de veacuri—legiunile și cetele de arcași ale lui Mircea, vor strânge rândurile și, ca un singur om, cu glas de tunet vom striga să se cutremure tăriile cerului, răspunzând la apel: PREZENT!

Roman Secăreanu

Omul fără de moarte.

D. Stoicescu.

La Tekè m'am oprit să privesc la unii, ce țeseau rogojină. Cum eram obosit, unul m'a poftit lângă el pe-o rogojină, la umbră. Am stat, eu, întrebând și el, povestind.

— Colo au fost case, palate, biserică, clădite de om măestru. Se spune că a fost un om plăcut la împărăție — muzicant, dănuitor pe frânghie și luptător, căruia scârbindu-i-se a sluji la cei mari, a venit în valea asta, care pe-atunci era pustie.

Și s'a așezat, aici și-a prăsit turme de oi, cirezii de vite albe și herghelii de cai. Atunci pe lângă el s'a mai adunat lume. Dar nimeni nu-i păzea și grija vieții, ci numai el singur cu un corn în care sufla și cânta.

Suna dimineața din corn și-așa suna, că se părea că turme, cirezii și herghelii pasc și ronțăie iarba care fâșie, iar vitele ascultând plecau lacome pe vale și pășteau.. La prânz suna iar din corn, ca și cum ar susura ape limpezi și isvoare, iar vitele alergau la apa curgătoare de colo din fundul văii și și potoleau setea. Apoi suna aromitor și vitele se culcau pe prund. De-amiază iar suna și le lăcomea la păscut. Seara le suna la adăpat, de joacă și de dor de culcuș și toate veneau, care agale, care sburdând la țarcurile ori saelele lor.

De treceau călători, erau poftiți și ospătați, iar unora le da și cai de drum. De întindea mâna vr'un sărac, îl milușa cu mănăre și îmbrăcăminte, iar pe cine-l sluja, îl plătea cu vite, nu cu bani, că n'avea bani; i se scârbișe de bani de când cu împărăția.

Când a murit l'au plâns călătorii și săracii și vitele. Apoi, după ce-a fost îngropat, a luat fiecare ce-a vrut și cât a vrut și cine a trecut; cine s'a așezat pe-aici l-a pomenit și-l pomenește și azi, că de la el încoa rar an să dea zăpadă aici. Colo e mormântul lui!

Mormântul este-o mică clădire în stil oriental.

— Cum l-a chemat pe-acel om?

— Drept...nu știe nimeni, că turcii spun că era turc și creștinii că era creștin. Eu am auzit pe unii spunând că Atanase și că-l chema așa, alții spun că-i zicem așa pentru faptele lui, că l-au făcut fără de moarte,

Fragment din „Existența operii literare“

de CRIGORE SĂLCEANU.

Fără îndoială, invenția subiectului dovedește originalitatea; dar, ce geniu al invenției ar putea furniza mai multe subiecte, decât vieaja?

Având un astfel de concurent, această originalitate nu mai prezintă o valoare deosebită.

Starea sufletească, pasiunea, cazul de conștiință, într'un cuvânt, subiectul, ar putea foarte bine să fie comparat cu apă, element natural, la îndemâna oricui. Forma imaginativă pe care artistul o dă subiectului, ar fi minunatele jocuri de apă, pe care le admirăm într'un parc. Acete vâluri argintii, acea apoteoză de pulbere împrăștiată în vânt, acele forme albe reamintind aparițiunile feerice în mijlocul pădurilor, nu mai sunt un simplu element, ci materie spiritualizată.

Elementul natural a fost transformat de spiritul unui artist, care i-a imprimat forma imaginației sale. Nu apa o admirăm în acele jets d'eau din Versailles, ci spiritul, care unindu-se cu materia, se avântă către cer.

CRINUL.

— BALMONT CONSTANTIN —

*Un crin cu floare sidefată
Pe apa unui lac senin;
De chin mi-i mintea 'ntunecată:
Eu floarei i am rămas străin.*

*In fața dulcii Principese,
De ce nu-s triste, mișcătoare?..
Murmure dulci și neînțelese
Aș fi șoptit, plecat spre floare.*

Trad. Mihail I. Pricopie.

Urme românești în toponimia Sudului Dobrogei.

Ar putea să pară că suntem pretențioși și foarte departe de adevăr, atunci când, punând rândurilor acestora, titlul de mai sus, dăm să se înțeleagă, ceea ce este de altfel și de înțeles, că prin aflarea acestor urme românești în sudul Dobrogei, afirmăm în mod implicit și existența unei trecute vieți românești în această parte de țară.

Lucrurile stau chiar așa, pentru că **numele românesc înseamnă viață românească, ori unde s'ar afla și oricât de ciudat s'ar părea cuiva la prima vedere. În sudul Dobrogei, de altfel logica lucrurilor ne arată că nu se putea petrece, din punctul de vedere al pătrunderii elementului românesc, decât acelaș lucru care se petrecea dincoace, în restul Dobrogei.**

Urmând calea pădurii, prin Vlășia și Deliorman, ciobanii români de la Carpați ajungeau până la țărmul mării, tot atât de bine, cum ajungeau cei cari urmau calea șesurilor ierboase, peste Bărăgan și Stepa Dobrogeii de mijloc, după cum ajungeau și ceilalți cari urmau cale luncilor pe valea Siretului, intrând în Dobrogea, pe la Tulcea ori Măcin ori pe la celelalte vaduri (Ghecet înseamnă în turcește «trecere») din acea parte.

Că, deci, Românii au putut fi și în Dobrogea de sud încă din vechime ca și în Dobrogea „veche”, să nu se pară nimănui de mirare. Sunt chiar învățați bulgari cari afirmă — acum vre-o 30 de ani — că vechimea Bulgarilor în Dobrogea nu este mai mare de 60 ani. În ce privește însă pe ai noștri, urmele lor sunt mai vechi și despre acestea s'a scris. Este însă un nume în acest sud al Dobrogei, pe țărmul

mării, de care nu s'a ocupat nimeni și care este, după noi, foarte interesant, cu atât mai mult cu cât este întrebuițat și de populația de altă limbă. Este numele văii **Balota**, de lângă Cavarua.

Valea Balota este una dintre acele văi adânci, ferite de Crivăț și cu iarnă dulce, cum e și Valea Batovei dela Ecrene.

Ciobanii noștrii munceau pe aceasta din urmă «**Valea fără iarnă**». Străinii însă, îi zic Batova sau Teke, sau Ekrene, iar pentru toate celelalte numiri românești, din Dobrogea nouă, Bulgariei și Turcii, au alte numiri decât cele date de ciobanii noștri.

La **Balota** însă, lucrurile se schimbă. **Balota** e românesc vechi și e întrebuițat în această formă de toată lumea.

Când spunem că e românesc, nu ne luăm după aceea că seamănă cu numiri ca Dobrotă, Dragotă Parotă, etc.

Balota este și ea o «vale fără iarnă» ca și Batova. Fundul ei este mlăștinos ca și al Batovei. Ea adăpostea ciobani români în timpul iernii, ca și celelalte văi din Dobrogea.

Mlaștină se chiamă însă în românește **baltă**.

Iar cuvântul acesta vine de la latinescul **palus** — care rostit **paludem**, a dat în vorbirea românească de azi, **baltă**.

De sigur, până ce **paludem** a ajuns **baltă**, el s'a rostit în cursul veacurilor și altfel, în forme de trecere de la o pronunțare la alta.

Una din acestea este **Balota**.

În rostirea numelui, accentul cade pe prima vocală, pe **a**, care se aude mai bine, **o** auzindu-se numai pe jumătate.

Fără îndoială, **balotă** a putut fi cuvântul cu care se numeau mlaștinile în diferite părți locuite de Români. Aici însă, viața românească fiind neîntreruptă cuvântul a evoluat până la forma lui de astăzi.

La Cavarua, viața românească a fost întreruptă la un moment dat, iar numele văii a fost luat de străini în forma lui de atunci și păstrat astfel până astăzi.

În Toponimia românească mai întâlnim de alt-

fel **Balotă** lângă T. Severin, și există și numele **Paloda**, nume cari vin toate de la latinescul **palus**.

Balota, prin urmare, este vechi românesc și certifică prezența Românilor la Mare în Sudul Dobrogei încă înainte de venirea oricărui străin acolo.

Iată deci o dovadă de veche viață românească în Dobrogea nouă, urmă care desigur nu e singură.

Ion Neicu.

-- BLOC ALEXANDRU --

Acei născuți în vremuri înseninate,
Uitară căile ce le-au bătut,
Dar noi, crescuți de timpuri tulburate,
O zi din amintire n'am pierdut.

O, vremi de scrum, ne aduceți bucurie,
Vestiți voi al speranței noastre ceas?...
Dintr'a Svobodnei mare bucurie,
Doar petele de sânge au mai rămas.

Tăceri cu guri de moarte dau alarmă,
Căci gurile de oameni s'au închis.
Din suflețe, mândria ni se sfarmă;
Domină doar pustiul soartei vis.

Pe câmpul cu parfum de cruntă moarte,
În sumbru cânt mii corbi se vor lăsa;
Acelora ce-s destoinici, fă-le parte,
Atotputernice, de pacea Ta.

Trad. Mihail I. Pricopie.

Scurte legende din Dobrogea de sud.

Balcicul se zice că ar fi o așezare foarte veche și că, cu mult înainte de a veni Grecii, ca să-l numească pe vechiul lui nume de Dionysopolis (după zeul vinului Dionysos), aici fusese în vremuri depărtate un port de odihnă și de comerț al Fenicienilor, unde ei vindeau sticlărie, foarte rară pe atunci, și mai ales purpură.

După ei, Grecii l-au stăpânit din vremea când apele acopereau toată partea de jos a orașului, care ape se ridicau până sus pe dealul Ghimigî-Mahale, unde și azi se află un plop foarte gros și bătrân și două cărlige de fier de care se legau corăbiile. Ghimigîghea înseamnă pe turcește „corăbie“, deci și azi se zice locul „mahalaua corăbiilor“. Chiar cuvântul Balcic se zice că ar fi un cuvânt fenician, iar alții susțin că i-ar veni numele dela un Balica Voevod, care ar fi fost primul corăbier ce s'a făcut stăpân pe oraș.

Caliacra a fost un palat întărit ca o cetate înfiptă în stâncile cele înalte ale mării. Aici povestea spune, că un Pașe își avea cuibul său de odihnă și desfătare.

Dintr'o cucerire Pașa a adus aici 36 de fecioare, pe care le ținea închise. De frica Pașei, care era foarte fioros, fetele s'au legat unele de altele prin cozile lor și s'au aruncat în mare. Cea din urmă însă, din cauze greutății, s'a deslegat fără voie și a rămas mai departe închisă în cetate.

Și, de atunci și până în zilele noastre, în fiecare an, la Sfântul Niculae, trec pe deasupra Capului Caliacra, 36 de păsări, dintrecare totdeauna o pasăre cade moartă la pământ.

Schitul dela Teche

Un beț turc foarte bogat, avea o mulțime de oi. Printre ciobanii lui erau și bulgari și un singur mocan

Atanase, care era surdo-mut. Mocanul a visat într'o noapte că i s'a arătat D-zeu și l-a îndemnat să înceapă, să propovăduiască cuvântul Domnului.

A doua zi (după vis) ca o minune surdomutul începu să propovăduiască cu o cuvântare de o înțegeau toți. Atunci Bețul de frică, ca nucumva Atanase să nu-l facă și pe turcii lui ereștini i-a tăiat capul care s'a rostogolit de 20 de ori până în locul unde azi se află schitul și un copac gros. De acest copac fiecare vizitator este obligat să agațe la plecare o cârpă dela sine fie batista fie chiar o bucată din vestminte cum fac țaranii. Aceasta ca să fie pomeniți de Sf. Atanase. Prin acest obicei, în decursul atâtor decenii, bietul copac a ajuns să nu mai aibă nicio frunză și pare mai degrabă a fi un pom de Crăciun cu zeci de miș de panglici. Este curios că naționalitatea sfântului nu se știe în mod precis. Turcii susțin că era mahomedan, iar creștinii că era unul de-ai lor.

Stâna Cadânei

În vremea unui Pașe foarte bun cu creștinii, un cioban, care își avea stâna unde azi este satul «Stâna Cadânei», se îndrăgosti de o păgână. Din cauza pândalnicei de iubiri, ciobanul nu-și mai avea grije de oi, care intrau mereu prin semănăturile turcilor, stricându-le de un cap. Văzând ei însă că ciobanul slăbește și nu mai mănâncă de loc, îl duseră la Pașa ca să hotărască el, dacă trebuie să-l pedepsească, ori să-l lase ca să ia fata din satul lor. Pașa l-a întrebat atunci pe cioban, dacă vrea să și schimbe legea, ca satul să-i dea pe cea mai frumoasă cadână, de care se îndrăgostise el. Atunci ciobanul zise:

— «Decât să trăiesc păgân, mai bine mor român, dar după moartea mea să-mi lăsați oile și grija stânei în seama cadânei. Pașei plăcându-i răspunsul românului îi dăte voe cadânei ca să trăiască cu el la stână.

După o viață lungă, ciobanul fiind mai iubeșt muri înaintea cadânei, care și-a lăsat numele stânei.

Titus Cergău.